పోతనభాగవతంలో రసగుళికలు

– ఆర్.శర్మ దంతుర్తి

37 వ భాగం

వామనుడికి బలి ఆహ్వానం- వామనావతారం – 11

ముందు వ్యాసం లో చెప్పినట్టూ, బలి దానం ఇవ్వడానికే నిర్ణయించుకున్నాడు. తానెవరో, ఎందుకు వచ్చాడో శ్రీహరి చూచాయగా చెప్పినప్పుడూ, వచ్చినవాడు మహావిష్ణువేనని కులగురువు విడమర్చి చెప్పినప్పుడూ అన్నీ విన్నాడు. ఇవ్వడానికి నిర్ణయం అయిపోయింది. అన్నీ నిర్ణయించుకున్న బలి దానం ఇస్తాడా అనేది చూసేముందు పార్ధసారధి దానం గురించి ఏమి చెప్పాడో ఓ సారి చూద్దాం.

దాతవ్య మితి య ద్దానం దీయతేనుపకారిణే
దేశే కాలే చ పాత్రే చ త ద్దానం సాత్త్వికం స్మృతం

య త్తు ప్రత్యుపకారార్ధం ఫల ముద్దిశ్య వా పునః
దీయతే చ పరిక్లిష్టం త ద్దానం రాజసం స్మృతం

అదేశకాలే య ద్దాన మపాత్రేభ్య శ్చ దీయతే
అసస్కృత మవజ్ఞాతం త త్తామస ముదాహృతం (భగవద్గీత, శ్రద్ధాత్రయ విభాగయోగం 20-22)

"దానం ఇవ్వడమనేది నా కర్తవ్యం" అనే భావంతో ప్రత్యుపకారం ఆశించకుండా పుణ్యప్రదేశాల్లో, పుణ్యకాలాల్లో పాత్రులైనవాళ్ళకి చేసేది సాత్వికమైన దానం. ప్రత్యుపకారం ఆశించో ఆముష్మికఫలం అభిలాషించో, అనిచ్ఛాపూర్వకంగా చేసేది రాజసిక దానం. అపవిత్ర స్థానంలో, అయోగ్యులకి ప్రియవచనాది సత్కారాలు లేకుండా తిరస్కార భావంతో చేసేది తామసిక దానం."

దానం అడగడానికి వచ్చిన వటుడు ఎలాంటి వాడు? అత్యంత పాత్రుడైన, భగవంతుడూ అతి యోగ్యుడూ అయిన శ్రీహరి. వచ్చినవాడు ఎలా వచ్చాడు? చిన్న కుర్రాడిలా. అంటే మొహం చూసి "ఇవ్వను" అనడం అసంభవం ఎవరికైనా సరే. అడిగిన వేళా విశేషం ఎటువంటిది? యజ్ఞం చేసే సమయం. ఇచ్చేవాడు ముల్లోకాలకీ చక్రవర్తి. మరి ఇటువంటివాడు అడిగినప్పుడు, ఇంతకంటే మరో అదృష్టం ఎక్కడుంది? అందుకే తనకున్న దక్షత, బుద్ధీ, మేధస్సూ అన్నీ ఉపయోగించి వచ్చినవాడెవడో గ్రహించాడు బలి. ఇంక ఇవ్వడానికి ఏమీ వెనక్కి చూసుకోవాల్సిన పనిలేదు. మరోసారి శుక్రాచార్యులు ఏదైనా చెప్పేలోపున తన నిర్ణయాన్ని ఇప్పుడు చెప్తున్నాడు.

మ. నిరయంబైన, నిబంధమైన, ధరణీ నిర్మూలనంబైన, దు
ర్మరణంబైనఁ గులాంతమైన నిజమున్ రానిమ్ము; కానిమ్ము పో;
హరుఁడైనన్, హరియైన, నీరజభవుం డభ్యాగతుండైన నౌఁ;
దిరుగన్ నేరదు నాదు జిహ్వ; వినుమా; ధీవర్య! వే యేటికిన్? [8-593]

నరకం దాపురించినా సరే (నిరయంబైన), నన్ను కట్టివేసినా సరే (నిబంధమైన), రాజ్యం సర్వ నాశనం అయిపోయినా సరే, దుర్మరణం వచ్చినా సరే, కులాంతమైనా సరే, వచ్చినవాడు, హరి హరాదులైనా, బ్రహ్మ అయినా సరే, అభ్యాగతుడు కనక (హరుఁడైనన్, హరియైన, నీరజభవుం డభ్యాగతుండైన) ఈ దానం ఇవ్వను అనడానికి నాకు నోరు రావట్లేదు. వేయి మాటలు దేనికి?

ఏం పద్యమండీ ఇది? మొత్తం వామనావతారంలో ఏ పద్యం నీకు బాగా నచ్చింది అంటే ఇదే. ఈ ప్రతిజ్ఞ చేస్తూన్నప్పుడు మనమో సారి వటుడి పక్కన ఉన్నట్టు ఊహించుకుందాం. ఇది వినేసరికి వళ్ళు గగుర్పాటు రాదూ? నువ్వు చేసిన నూరు అశ్వమేధాల ఫలం పో(బో)తోంది, నీ రాజ్యం, నీకున్న సర్వస్వం తగలబడిపోతుంది, దానం ఇవ్వకు అని కులగురువు చెప్తూంటే బలి చక్రవర్తి ఏమంటున్నాడు? "...రానిమ్ము కానిమ్ము పో." అదీ సాత్విక దానం అంటే. మాట తప్పడం లేదు. కుల గురువు కోపం ఏపాటిది? దుర్మరణం వచ్చినా సరే ఇస్తాను ఈ దానం అంటున్నాడు. ఎప్పుడైనా మనం జీవితంలో "ఒ-క్క-సా-రి" ఇలా ఉండగలమా? ఆత్మార్థే పృథ్వీం త్యజేత్ అంటే అర్థమౌతోంది కదా?

తరువాత పద్యం చూసేముందు చిన్న పిట్ట కథ చెప్పుకుందాం. కర్ణుడి సంగతి తెలుసు కదా? ఎప్పుడు ఏ సమయంలో ఎవరు ఏది అడగడానికి వచ్చినా సరే నేరుగా మహారాజు దగ్గిరకి వెళ్ళడానికి వీలు కలిపించాడుట కర్ణుడు. అంటే అర్థరాత్రి పడుకున్నప్పుడైనా సరే లేపి ఇలా ఫలానాది నాకు కావాలి అని అడిగితే లేదనకుండా ఇచ్చేసేవాడుట. ఓ సారి స్నానం చేయడానికి తయారౌతున్నాడు కర్ణుడు. ముందో బంగారం గిన్నెలో నూనె వంటికి రాసుకుంటున్నాడు. గిన్నె ఎడమ చేతిలో ఉంది. నూనె కుడిచేత్తో తీసుకుని వంటిమీద రాసుకుంటున్నప్పుడు ఓ బ్రాహ్మడు వచ్చి దానం అడిగాడుట. వెంటనే ముందూ వెనకా చూసుకోకుండా ఎడమచేత్తో నూనె ఉన్న ఆ బంగారం గిన్నె తీసుకో అని ఇచ్చేసాడు కర్ణుడు. బ్రాహ్మడు అది తీసుకోకుండా 'అయ్యా అలా ఎడమచేత్తో ఇవ్వకూడదండీ' అన్నాడుట. అప్పుడు చెప్పాడుట కర్ణుడు. "దానం ఇవ్వాలి అని నాకు అనిపించినప్పుడు వెంటనే ఇచ్చేయాలి. అంతే గానీ కుడిచేతితో ఇస్తున్నామా ఎడమ చేతితో ఇస్తున్నామా అని చూసుకోకూడదు. ఎందుకంటే ఈ బంగారం గిన్నె ఎడమచేతిలోంచి కుడిచేతిలోకి వచ్చేసరికి నా మనసు మారిపోయి నీకు మరోటి ఇవ్వాలనిపించవచ్చు కదా?" ఆ బ్రాహ్మడు కర్ణుడు చెప్పినదాన్ని ఒప్పుకుని ఆ గిన్నె తీసుకెళ్ళిపోయాడుట. ఈ కథలో ఎంత నిజముందో ఓ సారి ఆలోచిద్దాం.

మీరు అలా వీధిలో నడుస్తూంటే ఓ బిచ్చగాడు ఎదురయ్యాడు. వాణ్ణి చూసి మీకు జాలో మరోటో వేసి ఏదో ఇవ్వాలి అనుకున్నారు. జేబులో చేయి పెట్టేముందు పాపం ఎంత కష్టంలో ఉన్నాడో, లేకపోతే చేయిసాచి దేహీ అనలేదు కదా అని మీకు అనిపించింది. అందుకు మీరు ఓ యాభై రూపాయలిద్దామనుకున్నారు. జేబులో చేయిపెట్టి డబ్బులు బయటకి తీస్తే ఓ ఇరవై కాయితం, ఓ వంద కాయితం, ఇవ్వాలనుకున్న యాభై కాయితం బయటకొచ్చాయి. జేబులోంచి బయటకొచ్చిన ఇరవై కాయితం చూడగానే, "యాభై ఎక్కువే, రోజూ చాలా మంది దగ్గిర అడుక్కుంటూ బాగానే సంపాదిస్తూ ఉండొచ్చు, వీడికి ఇరవై చాలదేమిటి" అనిపించిందా? లేకపోతే మీ పక్కనున్న భార్యో, హితుడో, స్నేహితుడో అలా చెప్పారా? మీ మనసు మారడానికి ఎంతసేపు పట్టింది? సరిగ్గా అదే కర్ణుడు చెప్పినది. ఎడమచేతిలో గిన్నె కుడిచేతిలోకి మారడానికి ఒక్క క్షణం పట్టొచ్చు కానీ మనసు మారడానికి అందులో వెయ్యోవంతు చాలు కదా? ఈ కథ ఎక్కడైనా, ఏ దేశకాలాల్లో అయినా, ఎప్పుడైనా – బలి చక్రవర్తి కాలంలో అయినా, మహాభారత కాలం అయినా, ఈరోజుల్లో అయినా – అన్వయించుకోవచ్చు. అందుకే స్వామి వివేకానంద అంటారు, "ఇచ్చేటప్పుడు పుచ్చుకునేవాడికి కృతజ్ఞుడవై ఉండు. నువ్వు ఎప్పుడో

ఓ సారి అతనికి ఇవ్వవలిసి ఉండడం వల్లే ఇప్పుడు నీ దగ్గిరకొచ్చి అడిగాడు. ఇచ్చినందుకు గర్వ పడకూడదు ఎందుకంటే వీధిలో కనబడే బిచ్చగాళ్లందరికీ ఇవ్వాలని మనకి అనిపించదే? మనం ఋణపడి ఉన్నవాడే మన దగ్గిరకొచ్చి అడుగుతున్నాడు. ఋణం తీరినందుకు కృతజ్ఞత ఉండడమే ముఖ్యం.”

ఆ. నొడివినంత పట్టు నుసలక యిచ్చుచో
నేల కట్టు విష్ణుఁ డేటి మాట?
గట్టెనేనిఁ దాన కరుణించి విడుచును
విడువకుండ నిమ్ము విమలచరిత! [8-594]

సరే ఇప్పుడు బలి ఇచ్చి తీరుతానన్నాడు కనక దానికున్న కారణాలు చెప్తున్నాడు. మొదటిది వటుడు గురువు చెప్పినట్టూ శ్రీహరి అయితే ఏమౌతుందనేది. మాటకి తలవొగ్గి ఇస్తానని చెప్పి ఇచ్చినప్పుడు శ్రీహరి అయితే మహావిష్ణువంతటివాడు నన్ను కట్టి పారేస్తాడా? పోనీ కట్టేసాడనుకుందాం ఇంతటి దానం ఇచ్చినందుకు నన్ను కరుణతో విడిచిపుచ్చడూ? ఇలా ఎందుకన్నాడో గమనించారా? ఎందుకంటే వస్తూనే ఏమన్నాడు శ్రీహరి? (స్వస్తి జగత్త్రయీభువన...) అది మనసులో గుర్తుంది బలికి. పోనీ విడవడనుకుందాం, దానివల్ల నాకు పోయినదేమీ లేదు. ఎందుకంటే తానిచ్చేది సాత్విక దానం; అంటే ప్రత్యుపకారం ఆశించి చేసేది కాదు. అంటే చిన్న కుర్రాడికి అడిగినది ఇవ్వాలని ఉవ్విళ్ళూరుతున్నాడు తప్ప వెనక్కి ఏదో ఆశించి కాదు. భాగవతంలో కొంచెం వెనక్కి తిరిగి చూస్తే అంబరీషుడి కథలో కూడా ఇటువంటి సందర్భం చూడొచ్చు (పాలేరై ప్రవహింపన్... వెండి గౌరిజల్ హేమోరు శృంగంబులన్ అనే పద్యంలో). బలి చక్రవర్తి కార్యదక్షత సరిగ్గా గమనిస్తున్నారా?

క. మేరువు దల క్రిం దైనను
బారావారంబు లింకఁ బాఱిన లోలో
ధారుణి రజమై పోయినఁ
దారాధ్వము బద్ధమైనఁ దప్పక యిత్తున్. [8-595]

చివరిగా మరోసారి తన నిర్ణయం చెప్తున్నాడు ఈ సారి మరీ స్పష్టంగా. మేరుపర్వతం తలకిందులైపోయినా సరే, సముద్ర జలాలు ఇంకిపోయినా సరే, భూమండలం పొడిపొడి అయిపోఇనా సరే, గ్రహాలూ పాలపుంతలతోఉన్న తారాధ్వం బద్ధలైపోయినా సరే ఈ దానం ఇచ్చి తీరుతాను. వామనావతారం చదువుతూంటే కళ్లలో నీరు తిరగడానికి ఈ పై మూడు పద్యాలు చాలవూ? జీవితంలో నేర్చుకోవల్సిన సారమంతా ఇందులోనే ఉంది కదా?

మత్త. ఎన్నడుం బరువేడఁ బోఁడట; యేకలుం డఁట; కన్న వా
రన్నదమ్ములు నైన లేరఁట; యన్నివిద్యల మూల గో
ష్ఠిన్నెఱింగిన ప్రోడ గుజ్జఁట; చేతు లొగ్గి వసింప నీ
చిన్ని పాపనిఁ ద్రోసిపుచ్చఁగ జిత్త మొల్లదు సత్తమా! [8-596]

మరి అటు వచ్చినవాడు శ్రీహరి అనుకుని బలి చక్రవర్తి ఇలా అటున్నాడేమో అనుకోవచ్చు కదా గురువు? అందుకు మరో కారణం చెప్తున్నాడు. వచ్చినవాడు శ్రీహరి కాకపోతే? వటుడు వస్తూనే చెప్పాడు కదా "ఒంటివాడను చుట్టమొకడులేదు" అంటూ? ఒంటివాడుట, ఎప్పుడూ ఎవరిదగ్గిరకీ వెళ్ళి అడగలేదుట, అన్ని విద్యలూ తెలిసిన విప్రుడు. ఈ విషయం తాను స్వయంగా చూసాడు. ఎందుకంటే ఈ వటుడు వస్తూనే యజ్ఞగుండాల్లో అగ్నీ బాగా వెలగడం కనిపించింది. అదీగాక ఈ కుర్రాడి చిన్న చేతులు నన్ను అడుగుతూంటే ఇవ్వనూ అని చెప్పడానికి మనసు రావట్లేదు. ఇక్కడ గమనిచవల్సింది ఏమిటంటే ఎవరో ప్రేరేపిస్తేనో, ఏదో ఆశిస్తోనో, ఎవరినో సంతోషపెట్టడానికో క్షణికావేశంలో బలి ఇస్తానని గొంతెత్తి అరిచి గీపెట్టి చెప్పట్లేదు. అతి వినయంగా మనసులోమాట ఎందుకు ఇస్తాడో, ఇచ్చితీరుతాడో చెప్తున్నాడు.

వ. అని యిట్లు సత్య పదవీ ప్రమాణ తత్పరుండును, వితరణ కుతూహల సత్త్వరుండును, విమల యశస్కుండును, దృఢ మనస్కుండును, నియతసత్యసంధుండును, నర్థిజన కమలబంధుండును నైన బలిం జూచి శుక్రుండు గోపించి "మదీయ శాసనం బతిక్రమించితివి గావున శీఘ్రకాలంబునఁ బదభ్రష్టుండవుఁ గ" మ్మని శాపం బిచ్చె బలియును గురుశాపతప్తుండయ్యు ననృతమార్గంబు నకభిముఖుండుఁ గాకుండె; అప్పుడు.

[8-597]

ఇలా చెప్పి దానం ఇవ్వడానికి ముందుకొచ్చేసరికి కుల గురువు కి కోపం వచ్చింది. నా మాట వినవు కాబట్టి నీ పదవి పోతుంది అని శపించాడు అక్కడికక్కడే. ఓ సారి పురాణాల్లో కథలు చూస్తే సాత్వికులైన వశిష్టుడు లాంటి వాళ్ళు తిరుగు శాపం ఇవ్వకపోవడం, విశ్వామిత్రులవంటి వారు ముందూ వెనకా చూసుకోకుండా తిరుగు శాపం ఇవ్వడం గమనించవచ్చు. అంటే అహంకారం ఇంకా పోలేదన్నమాటే కదా? మరి ఇక్కడ బలి ఎలా తీసుకున్నాడు ఆ శాపాన్ని? "...ననృతమార్గంబు నకభిముఖుండుఁ గాకుండె" అంటే అబద్ధం ఆడలేదు; మాట వెనక్కి తీసుకోలేదు. ఎందువల్లో గమనించారా? బలి "...సత్య పదవీ ప్రమాణ తత్పరుండును, వితరణ కుతూహల సత్త్వరుండును, విమల యశస్కుండును, దృఢ మనస్కుండును, నియతసత్యసంధుండును, నర్థిజన కమలబంధుండు" కాబట్టి. తిరుగు శాపం ఇవ్వలేదు. అంటే భగవద్ధర్మానికి అతి చేరువలో ఉన్నాడు. ఈ పరిస్థితుల్లో వామనుడికి ఎంత సంతోషం కలుగుతుంది బలిని చూసి?

క్రితం వ్యాసాల్లో శుక్రాచార్యులు ఇవ్వొద్దని చెప్పడానిక్కారణం కూడా మహావిష్ణువు కల్పించినదే అని చెప్పుకున్నాం. అదేమిటి, తానే ఇవ్వమని అడుగుతూ ఇవ్వొద్దని గురువుని ప్రేరేపించడం ఏమిటనేదో పెద్ద ధర్మ సందేహం. దానిసంగతి, రెండు కారణాల్లో చూద్దాం.

మొదటిది. కుల గురువు ఇవ్వొద్దని ప్రేరేపిస్తే బలి మాట వెనక్కి తీసుకున్నాడనుకుందాం. అంటే ఇంద్రపదవికి అర్హతే లేదు. ఇన్నాళ్ళూ చేసిన క్రతువులకి అర్థమేలేదు. అంటే ఇంద్రపదవి అందుకోవడానికి చిట్టచివరి అడ్డంకిగా పెట్టిన పరీక్షలో బలి విఫలుడైనట్టే కదా? రెండోది. కర్మ అనేది ఎవరికీ తప్పించలేనిది – మహావిష్ణువుతో సహా. భర్తృహరి ఏమంటున్నాడో చూడండి.

బ్రహ్మాయేన కులాలవన్నియమితో బ్రహ్మాండ భాండోదరే
విష్ణుర్యేన దశవతారగహనే క్షిప్తో మహాసంకటే
రుద్రోయేన కపాలపాణిపుటకే బిక్షాటనం కారితః
సూర్యోభ్రామ్యతి నిత్యమేవ గగనే తస్మై నమః కర్మణే (నీతి శతకం 1.94)

ఏ కర్మ వలననైతే ఈ బ్రహ్మాండం అంతా మోస్తున్నట్టు కట్టుబడి బ్రహ్మ, విష్ణువు పది అవతారాలు ఎత్తవల్సిన అగత్యం, పరమశివుడు కపాలంతో బిక్ష ఎత్తడం, సూర్యుడు గగనంలో అటునించటు క్రమం తప్పకుండా తిరగడం ఇష్టం ఉన్నా లేకపోయినా చేస్తున్నారో అటువంటి కర్మ అనేదానికి నమస్కారం.

ఇప్పుడు దానం తీసుకుని బలి పదవి, ఆస్తులూ, సర్వ సంపదలూ పోవడానికి తాను కారణమైతే ఆ కర్మ పోగొట్టుకోవడానికి మరో జన్మ ఎత్తాలి శ్రీహరి. ఆ ఎత్తిన జన్మలో మళ్ళీ ఎటువంటి కర్మ అంటుకుంటుందో? అటువంటి కర్మతో అసలు సత్వ రజస్తమో గుణాలకి అతీతుడైన భవంతుడు మరో జన్మ ఎందుకెత్తాలి? అది ఇక్కడే వదుల్చుకుంటే పోలే? ఏ జన్మ మూలానైతే అష్టకష్టాలు అనుభవించి దేహబాధ అనుభవించాలో, జరామరణాల చట్రంలోంచి తప్పుకోవడానికి ముముక్షువులూ, యోగులైనవారు అవిశ్రాంతంగా శ్రమిస్తారో, ఆ జన్మ మళ్ళీ ఎందుకెత్తాలి? అందుకే బలి పదవి పోవడానికి కులగురువు శాపం ఇచ్చేలా, తనకి ఏమీ అంటుకోకుండా ఈ పాచిక. దీనివల్ల బలి పరీక్షలో నెగ్గినట్టే, తనకి కర్మ అంటుకోదు కూడా. అంటే దానం తీసుకున్నాక బలి పదవి పోవడానికి తాను కారకుడు కాదు. కులగురువు శాపం వల్ల బలి పదవి పోతుంది అంతే.

ఆ. బ్రతుక వచ్చుఁగాక బహుబంధనములైన
వచ్చుఁగాక లేమి వచ్చుఁగాక
జీవధనములైనఁ జెడుఁగాక పడుఁగాక
మాటఁ దిరుఁగ లేరు మానధనులు. [8-598]

ఇప్పుడు బలి గురించి మరో సారి చెప్తున్నాడు. అనేకానేక కష్టాలతో బతకడానికైనా సరే, ధనం వచ్చినా పోయినా సరే, ప్రాణహాని వచ్చినా ప్రాణం పోయినాసరే అభిమానం ఉన్నవాళ్ళు మాట తప్పలేరు బలి లాగ.

అదీ బలి చక్రవర్తి ప్రతాపం. వామనావతారం ఇంతవరకూ చదివాక ఇప్పుడు చూస్తే, ఎవరిది గొప్పతనం? ఒక అవతారం ఎత్తి దేహీ అన్న భగవంతుడిదా, లేకపోతే "నిరయంబైన నిబంధమైన" అంటూ "సత్య పదవీ ప్రమాణ తత్పరుండును, వితరణ కుతూహల సత్త్వరుండును, విమల యశస్కుండును, దృఢ మనస్కుండును, నియతసత్యసంధుండును, నర్థిజన కమలబంధుండును" అయిన బలి చక్రవర్తిదా?

వచ్చే వ్యాసం నుంచి తెలుగు సాహిత్యంలో కవితాకళ ప్రయోగించడంలో అక్షయ తూణీరుడైన పోతన ఒళ్ళు గగుర్పొడిచే కవితా ప్రభంజనం ఎలా ఉంటుందో మరో సారి రుచి చూద్దాం.

పోతన భాగవతం ఇంటర్నెట్లో ఇక్కడ చూడవచ్చు: http://telugubhagavatam.org/

(కొనసాగింపు వచ్చే సంచికలో)

COMMENTS